

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 12/1997 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan apulaispääsihteeri on kirjeellään 12.9.1997 saattanut eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 3 momentista ilmenevässä tarkoituksessa valiokunnan tietoon, että eduskunta on 12.9.1997 lähettänyt hallituksen esityksen 100/1997 vp valtion talousarvioksi vuodelle 1998 valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina

- metsäneuvos Sampsa Sivonen ja ylitarkastaja Tero Tolonen, maa- ja metsätalousministeriö

- varametsäjohtaja Timo Nyrhinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- johtaja Hannu Valtanen, Metsäteollisuus ry
- johtaja Ilmo Kolehmainen, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- johtaja Matti Suihkonen, Pohjois-Savon metsäkeskus
- johtaja Eila Valtanen, Kainuun metsäkeskus.

Lausunnon rajaaminen

Valiokunta rajaa kannanottonsa maa- ja metsätalousministeriön pääluokan metsätaloutta koskevaan lukuun 30.86.

TALOUSARVIOESITYS

30.86 Metsätalous (osa EU)

Yleistä

Luvun selvitysosasta ilmenee, että keskeisenä tavoitteena on puuntuotannon turvaaminen ja metsävarojen tehokas käyttö ottaen samalla huomioon metsien elinvoimaisuuden edistämisen ja niiden biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen. Tavoitteiden saavuttamiseen pyritään metsälain ja kestävän metsätalouden rahoi-

tuksesta annetun lain toimeenpanolla sekä maa- ja metsätalousministeriön suorassa tulosohtauksessa olevan metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaation vakiinnutetulla toiminnalla.

Vuonna 1998 on tarkoitus käyttää valtion varoja 264 miljoonaa markkaa yksityismetsien puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi rahoitettaviin kansallisiin töihin ja metsäviestintään. Tästä määrärahasta olisi valtioneuvoston 249 miljoonaa markkaa ja lainaa 15 miljoonaa mark-

kaa. Lisäksi arvioidaan, että EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston osarahoittamiin puuntuotannon kestävyiden turvaamistoihin maksettaisiin vuonna 1998 valtion rahoitusosuutta 16 miljoonaa markkaa ja EU:n rahoitusosuutta 16 miljoonaa markkaa eli yhteensä 32 miljoonaa markkaa. Puuntuotannon turvaamistöiden painopiste olisi nuoren metsän hoidossa ja metsänuudistamisessa sekä alueellisesti myös kunnostusojituksessa. Näiden töiden työvoima on keskimäärin 2 610 henkilötyövuotta.

Momentti 30.86.42 (Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille)

Momentille esitetään myönnettäväksi 179 000 000 markkaa. Momentin selvitysosana mukaan määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 8 000 000 markkaa lisärahoituksena metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämis- ja tutkimuskeskus Tapion lisäeläkemenoihin.

Selvitysosassa todetaan, että maa- ja metsätalousministeriö on asettanut metsäkeskusten vuoden 1998 toiminnalle alustavasti seuraavat tavoitteet: Valvonta- ja tarkastustoiminnan tavoitteena on varmistua metsälainsäädännön noudattamisesta sekä tuottaa tietoa metsien käsittelyn ja metsänhoitotöiden laadullisesta tasosta mahdollisia korjaavia toimenpiteitä varten. Erityistä huomiota kiinnitetään metsänuudistusalojen valvontaan ja kestävänsä metsätalouden rahoituksesta annetun lain tarkoittamien toimenpiteiden

lainmukaisuuteen ja laatuun. Maastotarkastuksia tehdään yhteensä 8 000 kohteella (vuonna 1997 tulossopimuksissa asetettu tavoite 7 800 kohdetta). Metsäsuunnittelun pinta-alatavoite on 640 000 hehtaaria (vuonna 1997 tulossopimuksissa asetettu tavoite 709 000 ha) ja myytävien tilakohtaisten metsäsuunnitelmien tavoitemäärä on 7 000 kappaletta (vuonna 1997 tulossopimuksissa asetettu tavoite 8 200 kappaletta). Metsäsuunnittelu on monitavoitteista. Muun edistämistoiminnan tavoitteena on neuvonnalla, tiedotuksella ja koulutuksella edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä ja erityisesti tähän sisältyvää metsien biologisen monimuotoisuuden säilymistä. Metsätalouden kehittämis- ja tutkimuskeskus Tapion vuoden 1998 toiminnan tavoitteena on tuottaa ennen kaikkea maa- ja metsätalousministeriölle ja metsäkeskuksille sellaisia metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja ja hallinnollisia palveluja, jotka tukevat metsälainsäädännön tavoitteiden saavuttamista.

Momentti 30.86.44 (Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen (osa EU) (siirtomääräraha 3 v))

Momentille esitetään myönnettäväksi 281 000 000 markkaa (1997 määräraha 228 780 000).

Määrärahaa saa käyttää muun muassa kestävänsä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten menojen maksamiseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleistä

Valiokunta toteaa, että talousarvioesityksessä metsätaloudelle asetetut tavoitteet vastaavat metsälain ja metsätalouden rahoituksesta annetun lain tavoitteita. Säädetessä mainittuja lakeja valiokunta edellytti mietinnössään (MmVM 18/1996 vp), että valtion talousarvion laatimisen yhteydessä huolehditaan riittävien määrärahojen osoittamisesta metsälainsäädännön mukaisiin tarkoituksiin. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että lainsäädäntö lisäisi metsäkeskusten

tehtäviä ja työmäärää huomattavasti. Uusia tehtäviä olivat muun muassa metsätalouden alueellisen tavoiteohjelman laatiminen ja seuranta, metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja valtion metsien valvonta. Uudet tehtävät asettivat metsäkeskusten asiantuntemukselle uusia vaatimuksia etenkin ympäristötietouden suhteen. Valiokunta totesi mietinnössään, että metsäkeskusten henkilövoimavaroja oli jatkuvasti supistettu, mikä vaaransi metsäkeskuksille säädettäväksi ehdotettujen uusien ja muuttuvien

tehtävien hoitamisen. Mietinnössä edellytettiin, että metsäkeskusten metsälainsäädännön uudistamisen johdosta lisääntyneet ja muuttuneet tehtävät tuli ottaa huomioon niiden henkilövoimavaroihin vaikuttavia päätöksiä tehtäessä.

Uuden metsälainsäädännön mukaisten töiden rahoittaminen

Valiokunta toteaa, että työvarat momentilla 30.86.44 ovat sinänsä riittäviä nuoren metsän hoidolle asetetun tavoitteen toteuttamiseen. *Talousarvioesityksessä metsänhoidolle asetetut tavoitteet vaarantuvat kuitenkin, koska hankkeiden aikaansaamiseksi välttämättömään johtamiseen ja viestintään ei osoiteta lisävoimavaroja.* Metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatioille momentilla 30.86.42 esitetty valtionapu (179 miljoonaa markkaa) on alle kuluvan vuoden tason, vaikka määrätavoitteet nuoren metsän hoidossa lähes kaksinkertaistuvat. Työmäärien nosto talousarviossa esitetyin tavoin, pelkästään työn suorittamiseen osoitettavia varoja lisäämällä, ei voi onnistua, sillä hankkeet eivät lähde käyntiin itsestään. Valiokunnan saamasta selvityksestä on käynyt ilmi, että hyvin pienillä työvolyyymeillä panostamista viestintään ja neuvontaan ei juuri tarvita. Haluttaessa lähes kaksinkertaistaa vuotuinen suoritetaso lisäpanostus neuvonnan, viestinnän ja kampanjoiden johtamisen muodossa on kuitenkin välttämätöntä. Varsinkin ”viimeisten” työmäärähehtaarien aikaansaaminen vaatii tehokasta markkinointipanostusta. Ehdotettu 47 miljoonan markan lisäpanostus nuoren metsän hoitoon tavoittelee noin 60 000 hehtaarin lisäystä nuoren metsän hoidon määrään. Pirkanmaalla toteutetun neuvontaprojektin laskentatulojen perusteella on arvioitavissa, että tavoitteen saavuttamiseksi organisaation välttämätön neuvontapanostus on suuruusluokkaa 250—400 markkaa/hehtaari. Siten neuvontakampanjasta puuttuu 15—24 miljoonaa markkaa. Valiokunta katsookin, että lisääntyneitä työmäärärahoja vastaavasti valtionapua momentilla 30.86.42 on lisättävä.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa lisäksi, että uuden metsälainsäädännön mukaiset työt ovat suurelta osin vielä vailla rahoitusta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan

metsälain ja kestävä metsätalouden rahoituslain täytäntöönpanon aiheuttama työmäärien lisääntyminen on arvioitu työpanokseltaan 38—45 miljoonan markan suuruiseksi. Tästä katettiin vuoden 1996 talousarviossa 18 miljoonaa markkaa. Vaille rahoitusta jäi siten 20—27 miljoonan markan osa. Mikäli kestävä metsätalouden rahoituksesta annettua lakia muutetaan menettelyiltään kevyemmäksi, keventää se edistämisen organisaation työmääriä ja pienentää myös rahoitustarvetta. Kuitenkin jäljelle jää varsin huomattava rahoitusvaje.

Selvitettäessä vuonna 1996 uuden metsälainsäädännön vaikutuksia metsäkeskusten työmääriin, suurimpia yksittäisiä, täysin uusia työtehtäviä olivat avainbiotooppikartoitus (10,2 miljoonaa markkaa), alueellisten tavoiteohjelmien laadinta (5,0 miljoonaa markkaa), tilakohtaisten toimintasuunnitelmien laadinta (9,1 miljoonaa markkaa) ja luonnonhoitohankkeiden suunnittelu sekä toteuttaminen (5,0 miljoonaa markkaa). Avainbiotooppikartoitukseen liittyen eduskunta edellytti vastauksessaan (EV 209/1996 vp — HE 63/1996 vp), että metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt kartoitetaan viipymättä lain voimaantulon jälkeen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan avainbiotooppikartoituksen tekeminen on pahasti kesken. Noin 80 prosenttia yksityismetsistä pitäisi kartoittaa maastossa. Tähän mennessä on kartoitettu 70 000 hehtaaria. Saadun selvityksen mukaan alueellisten tavoiteohjelmien laadinta ei valmistu vuonna 1997, vaan jatkuu vuoden 1998 aikana. Valiokunta toteaa, että uuden lainsäädännön tarkoituksena oli nimenomaan uusiin asioihin panostaminen. Jotta uskottavuus metsien kestävä hoitoon ja käytön edistämiseen ei vaarantuisi, metsälakien täytäntöönpanon tulee sujua moitteettomasti.

Edistämisen- ja valvontaorganisaation toiminnallinen kehittäminen

Valiokunta toteaa myös, että metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion välttämätön toiminnallinen kehittäminen on kärsinyt määrärahaheikkausten jatkuessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion toimin-

nassa ratkaisuaan odottavia kysymyksiä ovat siirtyminen tietojärjestelmissä uuteen sukupolveen, uusi paikkatietojärjestelmä ja tietoliikenneyhteyksien uudelleenjärjestely yleisen verkostoitumisen edellyttämällä tavalla. Uudet paikkatietoon perustuvat palvelujärjestelmät edellyttävät uuden sukupolven laitteistoja. Vuonna 1998 tulisi ottaa käyttöön paikkatietoon perustuvat laitteistot noin 150 toimipisteessä. Kustannukset laitteistoista ovat 5,4 miljoonaa markkaa ja ohjelmistoista 8,2 miljoonaa markkaa. Oman työaikapanostuksen kustannukset nostavat ohjelmistokehityksen panostuksen puolitoistakertaiseksi eli 12,3 miljoonaa markkaan. Vanhentuneen laiteympäristön tietoliikenneyhteydet on myös uusittava. Metsäkeskusten tulee siirtyä tietoliikenneverkkoon, joka nykyisen lisäksi tarjoaa yhteydet sidosryhmiin, ministeriöön sekä muihin viranomaisiin ja joka toimii nykyistä kehittyneemmällä tietoturvaperiaatteella. Vuosikustannukset ovat 3,8 miljoonaa markkaa.

Valiokunta toteaa lisäksi, että metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen tähtäävien töiden vaatimukset edellyttävät myös henkilöstön osaamiseen panostamista. Lisäksi Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion eläkemenojen lisärahoitus rasittaa omalta osaltaan metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatiota.

Valiokunta on mietinnössään (MmVM 8/1995 vp) hallituksen esityksestä laiksi metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (HE 117/1995 vp) edellyttänyt muun ohella, että esityksessä muodostettaviksi ehdotettujen metsäkeskusten kokonaislukumäärä ei ylitä yhtätoista. Myöhemmin säädetty metsälaki on edellä todetun mukaisesti lisännyt metsäkeskusten tehtäviä ja muuttanut tehtävien sisältöä. Valiokunta katsoo, että muuttuneessa tilanteessa metsäkeskusten lukumäärää ei enää nykytilanteesta tule muuttaa.

Toimenpide-ehdotus

Edellä esitetyn perusteella valiokunta katsoo, että metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatioiden valtionapua momentilla 30.86.42 tulee lisätä siten, että uuden metsälainsäädännön mukaiset ta-voitteet voidaan saavuttaa.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että valtiovarainvaliokunta mietintöönsä laatiessaan ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Timo Kalli /kesk
vpj. Kari Rajamäki /sd
jäs. Raimo Holopainen /sd
Mikko Immonen /vas
Tapio Karjalainen /sd
Annikki Koistinen /kesk
Jari Koskinen /kok

Marjaana Koskinen /sd
Esa Lahtela /sd
Raimo Mähönen /sd
Tuija Nurmi /kok
Tauno Pehkonen /skl
Erkki Pulliainen /vihr
Ola Rosendahl /r.